

RAPORT

RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN CONTEXTUL
COVID-19 ȘI IMPACTUL ACESTUIA ASUPRA INSTITUȚIILOR
DE TIP ÎNCHIS DIN MOLDOVA

IDOM 2021

INTRODUCERE

Informația prezentată în prezentul raport vizează în mare parte evaluarea respectării drepturilor persoanelor aflate în custodia statului în perioada pandemiei, ca rezultat al vizitelor de monitorizare efectuate de reprezentanți ai IDOM în cadrul unor Izolatoare de Detenție Provizorie ale Inspectoratelor de Poliție, în cadrul Spitalelor de Psihiatrie și Centrelor de Plasament Temporar pentru Persoane cu Dizabilități.

Raportul impune o constatare a situației de fapt privind respectarea drepturilor omului constatate în perioada 01.01.2021 – 01.12.2021, cu formularea propunerilor și recomandărilor pentru autoritățile statului, în scopul asigurării drepturilor omului în contextul pandemiei de Covid-19 în Republica Moldova.

În vederea realizării creșterii respectării drepturilor omului în instituțiile de tip închis, reprezentanții IDOM au efectuat vizite de monitorizare în următoarele instituții: Centrul de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități din Brînzeni (Edineț), Centrul de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități din Bălți, Centrul de plasament temporar pentru băieți cu dizabilități din Orhei, IMSP Spitalul Clinic de Psihiatrie din Chișinău, IMSP Spitalul de Psihiatrie din Orhei și cel din Bălți, precum și Izolatoarele de Detenție Provizorie din cadrul Inspectoratelor de poliție (IDP) din Chișinău, Bălți, Râșcani, Edineț, Orhei, Cahul, Hincești și Cimișlia.

În contextul monitorizării drepturilor persoanelor aflate în custodia statului, este important de menționat că persoanele private de libertate sunt considerate a fi mult mai vulnerabile în contextul pandemiei de COVID-19 decât populația generală din cauza condițiilor care impun persoane să se afle în locuri comune pentru perioade lungi de timp.

Scopul vizitelor de monitorizare a fost familiarizarea cu situația drepturilor omului în aceste instituții, identificarea încălcărilor și formularea de recomandări în vederea restabilirii drepturilor, îmbunătățirii condițiilor sau situației persoanelor aflate în custodia acestor instituții, reglementarea sau optimizarea proceselor, inclusiv la nivel legislativ sau normativ, pe baza specificului încălcărilor identificate, restricțiilor sau limitărilor impuse în contextul pandemiei de COVID-19.

Considerăm că măsurile luate de guvern pentru a aborda impactul COVID-19 asupra instituțiilor închise precum IDP, instituțiile de psihiatrie și instituțiile rezidențiale nu sunt suficiente. În urma vizitelor de monitorizare efectuate de IDOM au fost identificate unele probleme legate de managementul defectuos în prevenirea COVID-19.

Referitor la instituțiile de psihiatrie și instituțiile rezidențiale.

La începutul pandemiei medicii și alți lucrători din sistemul de sănătate au fost infectați și chiar au decedat din cauza COVID-19, iar aceste statistici au fost foarte îngrijorătoare deoarece relevă un management defectuos în ceea ce privește pregătirea personalului medical în sfera profilaxiei, prevenirii și/sau controlului bolilor epidemice. În aceeași situație s-au aflat și pacienții din instituțiile vizate, deoarece nu au beneficiat de traininguri în prevenirea riscului de răspândire a infecției și nici nu au beneficiat de măsurile de protecție anti-COVID-19. Încă de la începutul pandemiei, nou-veniții au fost izolați (de cei deja plasați în instituție) într-un spațiu special amenajat pentru monitorizări sau uneori pentru a fi supuși testelor PCR, față de situația actuală în care li se fac Teste Rapide. Chiar și după mai bine de un an de situație pandemică, grupul de monitorizare a observat că la intrarea în instituții se solicită purtarea doar a unei măști de protecție, ocazional se efectuează termometria vizitatorilor și se poate recomanda dezinfectia mâinilor.

În **Spitalul de Psihiatrie Orhei** doar personalul spitalului a fost infectat de COVID-19, beneficiarii nefiind cumva afectați. La moment lucrurile s-au schimbat, iar cazuri de infectare sunt mai rare deoarece o parte din personalul instituției a fost vaccinat împotriva COVID-19 (aproximativ 93%). Cu acordul beneficiarilor instituției, aceștia au fost vaccinați.

In **Spitalul de Psihiatrie din Bălți** toți beneficiarii instituției au fost vaccinați cu acordul acestora, iar în ziua vizitei de monitorizare erau deja vaccinați circa 80% dintre angajații instituției. Pacienții cu COVID-19 nu au fost transferați în alte instituții medicale deoarece au fost tratați în secția specială de tratament COVID-19 din cadrul instituției. Pacienții din Centrele de Plasament Temporar pentru Persoane cu Dizabilități din Bălți, Bădiceni și Edineț care au fost diagnosticați cu COVID-19 au fost transferați la Spitalul de Psihiatrie din Bălți, deoarece instituția dispune de o secție de tratament COVID-19, inclusiv și de terapie intensivă.

În **Spitalul Clinic de Psihiatrie din Chișinău** toți beneficiarii instituției au fost vaccinați cu acordul lor, iar în ziua vizitei de monitorizare, statistica arăta că deja au fost vaccinați circa 87% dintre angajații instituției. Pacienții cu COVID-19 nu au fost transferați în alte instituții medicale deoarece au fost tratați în secția de tratament COVID-19 din cadrul instituției. Totodată, medicii de la secția de tratament COVID-19 au avut posibilitatea de a se consulta cu alți medici din alte instituții medicale.

Referitor la **Centrul de Plasament Temporar pentru băieți cu Dizabilități din Orhei**, personalul instituției și unii beneficiari (toți beneficiarii au peste 18 ani) au fost vaccinați împotriva COVID-19.

În **Centrul de Plasament Temporar pentru Persoane cu Dizabilități din Bălți** au fost vaccinați cu acordul acestora circa 92% dintre beneficiarii instituției, iar în ziua vizitei de monitorizare, statistica arăta că deja au fost vaccinați circa 82% dintre angajații instituției. Pacienții cu COVID-19 au fost izolați și tratați în instituție (aproximativ 90%), iar cei în stare medie și gravă au fost transferați în alte instituții medicale, inclusiv în Spitalul de Psihiatrie din Bălți.

În **Centrul de Plasament Temporar pentru Persoane cu Dizabilități din Brînzeni, r. Edineț** au fost vaccinați cu acordul lor toți beneficiarii instituției, iar în ziua vizitei de monitorizare, statistica arăta că deja au fost vaccinați circa 95% dintre angajații instituției. Pacienții cu COVID-19 au fost izolați și tratați în cadrul instituției, iar cei în stare medie și gravă au fost transferați la alte instituții medicale, inclusiv la Spitalul de Psihiatrie Bălți.

Constatări:

- În contextul pandemiei, contactul beneficiarilor cu lumea exterioară a fost redus la zero. La fel, interacțiunea în condiții de confidențialitate cu familia este practic imposibilă, exceptând situația în care beneficiarul are condiții tehnice personale de comunicare. Instituțiile nu au soluții tehnice care să asigure legătura persoanelor aflate în instituții cu persoane apropiate acestora din exterior. Doar în Spitalul Clinic de Psihiatrie din Chișinău rudele pot vizita beneficiarii instituției dacă prezintă dovada că au fost imunizați sau că dețin un test negativ la COVID-19.

- Condițiile materiale existente în camerele de cazare ale beneficiarilor rămân sub pragul satisfăcător. În instituții este obișnuit să se cazeze grupuri mari de 5-10 persoane cu paturi individuale. Dormitoarele au suficientă lumină naturală și artificială, dar sunt slab ventilate. Instalațiile sanitare sunt disponibile numai în zonele comune din fiecare secție. Toaletele comune și spațiul destinat dușului nu au uși, astfel nu este asigurată individualizarea intimității procesului fiziologic.

- În secțiile Spitalului de Psihiatrie din Orhei era miros persistent de urină, clor și fum de tutun care îngreunează respirația și face prezumția că unii beneficiari sunt neglijați de către îngrijitori.

- Instruirea insuficientă a personalului cu privire la măsurile de prevenire a pandemiei de COVID-19. Totuși, unii angajați ai instituțiilor de psihiatrie și cele rezidențiale au fost pregătiți în acest domeniu, de exemplu în Spitalul de Psihiatrie din Chișinău instruirile au fost asigurate de medicul epidemiolog al instituției, în Spitalul de Psihiatrie Bălți de către reprezentantul Centrului de Sănătate Publică, în Centrul de Plasament Temporar pentru Băieți cu Dizabilități din Orhei și Centrul de Plasament Temporar al Persoanelor cu Dizabilități din Brînzeni, r. Edineț unii dintre managerii instituției au fost instruiți pe teme legate de COVID-19 de către ONG-ul Keystone - Moldova și de către reprezentanți ai Centrului de Sănătate Publică.

- Traininguri insuficiente privind măsurile de prevenire a COVID-19 pentru beneficiari. Materialele informative despre COVID-19 sunt disponibile în cantități limitate, de cele mai multe ori doar câteva exemplare sunt plasate în locuri publice (coridor), sunt pe suport de hârtie. Din păcate, marea majoritate a beneficiarilor instituțiilor sunt analfabeți, cu deficiențe în înțelegerea mesajelor. Unele instituții au televizoare în holurile instituției, însă deși există spoturi video informative privind măsurile de prevenire a infecției cu COVID-19 acestea nu au fost difuzate la momentul vizitelor de monitorizare.

- Tratatamentul persoanelor confirmate cu COVID-19 se efectua în instituțiile vizate. Dacă era necesar, persoanele cu forme severe și critice erau transferate în instituții medicale publice sau la spitalul de psihiatrie desemnat în conformitate cu ordinul ministerial (după caz).

- Furnizarea de detergenți, dezinfectanți, măști și alte echipamente individuale de protecție este satisfăcătoare, cheltuielile fiind acoperite din bugetul instituției, distribuțiile Ministerului de resort

și donatori. Cu toate acestea, echipa de monitorizare a observat că beneficiarii totuși nu dispuneau de echipamente de protecție.

- Medicamente antivirale, vaccinuri anti-COVID-19 și teste rapide sunt în stocurile instituțiilor. În unele cazuri, au fost semnalate dificultăți la livrarea medicamentelor care au fost achiziționate și nu erau disponibile la depozitele farmaceutice. Ca un alt factor sau considerație este și lipsa gestionării depozitării/distrugerii echipamentelor uzate de protecție anti-COVID-19 în Spitalul de Psihiatrie Orhei și Centrul de Plasament Temporar al Persoanelor cu Dizabilități din Brînzeni, r. Edineț.

- Stabilirea măsurilor care să asigure dreptul liber la circulație al beneficiarilor instituțiilor rezidențiale, fără a restrânge libertatea acestora, prin asigurarea unor mijloace specifice de protecție și respectarea măsurilor de prevenire și combatere a infecției COVID-19 (de exemplu asigurarea transportului în măsura în care este necesară deplasarea beneficiarilor în afara instituției).

Recomandări:

- Schimbul de bune practici între instituții în vederea elaborării documentelor instituționale și implementării prevederilor acestora.
- Implicarea partenerilor de cooperare ai instituțiilor în elaborarea și implementarea măsurilor de răspuns la COVID-19 desfășurate în cadrul instituțiilor.
- Asigurarea condițiilor de igienă adecvate unei institutii medicale.
- Asigurarea că, pe lângă purtarea măștii de protecție, la persoanele care intră în instituții trebuie efectuate termometria și dezinfectia mâinilor.
- Asigurarea că beneficiarii au acces la echipamente de protecție împotriva COVID-19.
- Asigurarea unui spațiu dotat tehnic corespunzător pentru a asigura legătura cu persoanele apropiate din exterior (skype, viber etc.) atât pe perioada pandemiei, cât și în vederea menținerii comunicării cu rudele.
- Asigurarea informării beneficiarilor într-un limbaj accesibil (inclusiv difuzarea la TV) cu privire la necesitatea respectării restricțiilor impuse de ordinele și actele comisiei și cele ministeriale privind profilaxia, prevenirea și/sau controlul bolilor epidemice.
- Asigurarea respectării principiului proporționalității în cazul restrângerii drepturilor beneficiarilor.
- Este necesar să se stabilească un management al depozitării/distrugerii echipamentelor de protecție anti-COVID-19 uzate.

Rferitor la Izolatoarele de detenție provizorie din cadrul inspectoratelor de poliție

Există cazuri de îmbolnăvire cu COVID-19 în rândul angajaților din poliție, totuși, angajații Inspectoratelor de Poliție care au dorit să se vaccineze împotriva COVID-19 au fost vaccinați. În toate inspectoratele de poliție se efectuează termometria persoanelor la intrare și se impune dezinfectarea mâinilor și purtarea obligatorie a măștilor de protecție. Cu toate acestea, în cea mai mare parte, echipamentele uzate de protecție anti-COVID-19 sunt distruse prin ardere fără a avea contracte de colectare și distrugere a acestora cu agenții/spitale specializate.

IDP din cadrul Direcției de Poliție Chișinău este dotat cu Teste Rapide, are în stoc medicamente antivirale și echipamente de protecție (primite de la Inspectoratul General al Poliției (IGP)). La momentul vizitei, aproximativ 71% dintre angajații instituției fuseseră vaccinați împotriva COVID-19. Deținuții care au fost testați pozitiv pentru COVID-19 erau transferați la Instituția Penitenciară Nr. 16 Pruncul sau la spitale pentru tratament, fiind asigurată paza de către poliție. Persoanele aflate în custodia poliției, confirmate cu COVID-19 în formă ușoară și care nu întrunesc criteriile de spitalizare sunt transferate la IDP din cadrul Inspectoratul de Poliție din Sîngerei (izolator de detenție provizorie strategic stabilit prin dispoziția IGP cu nr. 365 din 29.10.2020).

IDP din cadrul Inspectoratului de Poliție Bălți are în stoc medicamente antivirale și Teste Rapide și echipamente de protecție (primite de la IGP). Persoanele aflate în custodia poliției, confirmate cu COVID-19 în formă ușoară și care nu întrunesc criteriile de spitalizare sunt transferate la IDP din cadrul Inspectoratul de Poliție din Sîngerei.

IDP din cadrul Inspectoratului de Poliție Orhei. Cazuri de boală COVID-19 nu au fost înregistrate în IDP. În stoc sunt medicamente antivirale, Teste Rapide și echipamente de protecție (primite de la IGP). Persoanele aflate în custodia poliției, confirmate cu COVID-19 în formă ușoară și care nu întrunesc criteriile de spitalizare sunt transferate la IDP din cadrul Inspectoratul de Poliție din Sîngerei.

IDP din cadrul Inspectoratului de Poliție Edineț este asigurat cu Teste Rapide, au în stoc medicamente antivirale și echipamente de protecție (primite de la IGP). Persoanele aflate în custodia poliției, confirmate cu COVID-19 în formă ușoară și care nu întrunesc criteriile de spitalizare sunt transferate la IDP din cadrul Inspectoratul de Poliție din Sîngerei.

IDP din cadrul Inspectoratului de Poliție Rîșcani nu s-au înregistrat cazuri de COVID-19, doar un polițist a fost plasat în izolare la domiciliu pentru că unul dintre membrii familiei avea COVID-19. IDP are în stoc medicamente antivirale, Teste Rapide și echipamente de protecție (primite de la IGP). Persoanele aflate în custodia poliției, confirmate cu COVID-19 în formă ușoară și care nu întrunesc criteriile de spitalizare sunt transferate la IDP al Inspectoratului de Poliție din Sîngerei.

IDP din cadrul Inspectoratului de Poliție Cimișlia nu a înregistrat cazuri de COVID-19 printre angajați. Circa 99,3% din angajați ai Inspectoratului de Poliție Cimișlia au fost vaccinați. IDP are în stoc medicamente antivirale, Teste Rapide și echipamente de protecție (primite de la IGP). IDP din cadrul Inspectoratului de Poliție din Cimișlia este izolator de detenție provizorie strategic, stabilit prin dispoziția IGP cu nr. 365 din 29.10.2020.

IDP din cadrul Inspectoratului de Poliție Cahul nu a înregistrat cazuri de COVID-19 printre angajați. Circa 55% din angajați ai Inspectoratului de Poliție Cahul au fost vaccinați. IDP are în stoc medicamente antivirale, Teste Rapide și echipamente de protecție (primite de la IGP). Persoanele aflate în custodia poliției, confirmate cu COVID-19 în formă ușoară și care nu întrunesc criteriile de spitalizare sunt transferate la IDP din cadrul Inspectoratul de Poliție din Cimișlia.

IDP din cadrul Inspectoratului de Poliție Hîncești au înregistrat cazuri de COVID-19 printre angajați. Circa 82 % din angajați ai Inspectoratului de Poliție Hîncești au fost vaccinați. IDP are în stoc medicamente antivirale, Teste Rapide și echipamente de protecție (primite de la IGP). Persoanele aflate în custodia poliției, confirmate cu COVID-19 în formă ușoară și care nu întrunesc criteriile de spitalizare sunt transferate la IDP din cadrul Inspectoratul de Poliție din Cimișlia.

Constatări:

- Asigurarea IDP cu personal medical este insuficientă ca număr de unități și ocupare, ceea ce influențează accesul și calitatea serviciilor medicale disponibile persoanelor aflate în custodia poliției.
- Nu sunt disponibile planuri instituționale de pregătire a personalului IDP în domeniul prevenirii COVID-19, inclusiv proceduri operaționale și scenarii de reacție în diferite circumstanțe posibile în activitatea izolatorului.
- Unii ofițeri de poliție care au fost infectați cu COVID-19 la locul de muncă au primit indemnizații unice. În momentul de față, astfel de indemnizații nu mai sunt alocate de către stat.
- Nu sunt instrucțiuni de gestionare a deșeurilor medicale, instrucțiuni de curățare a suprafețelor, instrucțiuni/procedura pentru simptome/suspecții de COVID-19 la angajați, instrucțiuni/procedura pentru simptome /suspecții la COVID-19 a persoanelor reținute.
- Nu toate IDPurile furnizează deținuților produse de igienă, dezinfectanți sau careva echipamente de protecție împotriva COVID-19.
- Nu toate instituțiile au beneficiat de traininguri de specialitate privind prevenirea și tratamentul COVID-19, dar și alte training-uri privind organizarea activității medicale în IDP. Doar în unele IDP au fost organizate cursuri practice ale angajaților privind utilizarea echipamentului de protecție, igiena mâinilor, managementul echipamentului uzat și alte aspecte legate de controlul infecțiilor.
- Materialele informative despre COVID-19 sunt disponibile în cantități limitate, cel mai adesea doar câteva exemplare sunt plasate în locuri publice (intrare în IDP, coridor). Materialele privind COVID-19 și măsurile de prevenire a bolii nu sunt distribuite individual sau plasate în celulele deținuților.

Recomandări:

- Schimbul de bune practici între instituții în vederea elaborării documentelor instituționale și implementării prevederilor acestora.
- Asigurarea contractării de servicii sau implementarea mecanismelor de gestionare a deșeurilor rezultate din activitatea medicală în cadrul izolatorului (gestionarea depozitarii/distrugerii echipamentelor uzate de protecție anti-COVID-19).
- Necesitatea de a oferi deținuților produse de igienă și echipament de protecție împotriva COVID-19.
- Asigurarea dezinfectării celulelor din interiorul IDP.
- Necesitatea desfășurării de către unii experți a mai multor instruirii ale ofițerilor de poliție și personalului medical din IDP privind infecția cu COVID-19.

” Acest raport a fost realizat cu sprijinul financiar al Uniunii Europene. Conținutul acesteia este responsabilitatea exclusivă a Institutului pentru Drepturile Omului din Mo0ldova (IDOM) și nu reflectă neapărat opiniile Uniunii Europene ”.